МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Філологічний факультет

Кафедра загального та прикладного мовознавства

_____
кафедрою загального
та прикладного мовознавства
від “____”_____2026 р.,
протокол № _____

Завідувач кафедри

_____ Наталія ДУБОВИК
(підпис) (ім’я, прізвище)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача _____першого (бакалаврського)_____ рівня вищої освіти

МОВЛЕННЯ ЖІНОК ПІД ЧАС ІНТЕРВ’ЮВАННЯ

(тема роботи)

Спеціальність (спеціалізація) 035 Філологія 035.10 прикладна лінгвістика
(код та найменування спеціальності; спеціалізації спеціальності)

Освітня програма Прикладна лінгвістика та англійська мова
(назва освітньої програми)

Здобувач _____ Юлія ХРАМЦОВА
(підпис) (ім’я, прізвище)

Науковий керівник _____ Юлія КРАПИВА
(підпис) (ім’я, прізвище)

Харків – 2026

Анотація

Храмцова Ю. О. Мовлення жінок під час інтерв'ювання

У роботі проаналізовано специфіку жіночого мовлення в медіадискурсі крізь призму гендерної лінгвістики. Об'єктом дослідження є мовленнєва поведінка жінок. Предмет дослідження – порівняльний аналіз мовлення жінок під час інтерв'ювання. Мета дослідження полягає в здійсненні аналізу мовлення жінок під час інтерв'ю та систематизуванні особливостей використаних мовних одиниць. Методи дослідження: якісно-кількісний та порівняльний аналіз інтерв'ю. Встановлено, що жіноче мовлення характеризується експресивністю, вживанням оцінної лексики та стратегіями гармонізації діалогу. Наукова новизна полягає у системному зіставленні мовлення жінки в ролі матері та жінки, яка реалізує себе в публічній сфері. Доведено, що вибір мовних засобів прямо зумовлений соціальною роллю та контекстом ситуації. Висновки мають значення для соціолінгвістики, окреслюючи тенденції самопрезентації жінки в публічному просторі.

Ключові слова: гендерна лінгвістика, мовлення жінок, інтерв'ю, гендерні маркери, соціальний статус, самопрезентація.

Summary

Khramtsova Yu. O. Women's speech during an interview

The work has analyzed the specifics of female speech in media discourse through gender linguistics. The subject area is the linguistic behavior of women. The specific topic is a comparative analysis of women's speech during interviewing. The purpose of research is to analyze women's speech during interviews and systematize the features of the linguistic units used. Research methods: qualitative-quantitative and comparative analysis. It is established that female speech is characterized by expressiveness, evaluative vocabulary, and dialogue harmonization. The scientific novelty lies in the systematic comparison of the speech of a woman as a mother and a woman in the public sphere. It is proven that the choice of linguistic means is determined by the social role and context. The conclusions outline trends of women's self-presentation in the public space.

Key words: gender linguistics, women's language, interview, gender markers, social status, self-presentation.

ЗМІСТ

ВСТУП 5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ: ПОНЯТТЯ ТА РОЗВИТОК 8
1.1. Поняття гендеру 8
1.2. Гендерна лінгвістика та її засади 11
Висновки до розділу 1 14
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНДЕРНО МАРКОВАНИХ ОДИНИЦЬ У МОВЛЕННІ ЖІНОК 16
2.1. Гендерно марковані слова 16
2.2. Аналіз мовлення жінок у контексті гендерної лінгвістики 19
Висновки до розділу 2 22
РОЗДІЛ 3. МОВЛЕННЯ ПІД ЧАС ІНТЕРВ'ЮВАННЯ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ 24
3.1. Жанрові особливості інтерв’ю 24
3.2. Аналіз інтерв’ю О. Фокіної 28
Висновки до розділу 3 31
РОЗДІЛ 4. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОВЛЕННЯ ЖІНОК ПІД ЧАС ІНТЕРВ’ЮВАННЯ 32
4.1. Аналіз інтерв’ю Н. Дорофєєвої 32
4.2. Порівняння інтерв’ю Н. Дорофєєвої та О. Фокіної 34
Висновки до розділу 4 41
ВИСНОВКИ 43
ЛІТЕРАТУРА 47

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена зростаючим інтересом сучасної лінгвістики до гендерних особливостей мовлення та комунікативної поведінки. Аналіз мовлення жінок під час інтерв'ювання є важливим для глибшого розуміння того, як гендер впливає на вибір мовних засобів, стратегії спілкування та самопрезентацію в публічному дискурсі. Вивчення гендерно маркованих одиниць у мовленні жінок під час інтерв'ю сприяє розширенню знань про соціальні й психологічні чинники мовної поведінки та дозволяє виявити особливості формування гендерної ідентичності через мову. Отримані результати мають значення для подальшого розвитку гендерної лінгвістики та удосконалення підходів до аналізу сучасного медійного дискурсу.

Кваліфікаційну роботу виконано у науковому семінарі «Теоретичні та прикладні аспекти соціолінгвістики» відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри загального та прикладного мовознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Мета дослідження полягає в здійсненні аналізу мовлення жінок під час інтерв'ю та систематизуванні особливостей використаних мовних одиниць.

Завдання роботи такі:

1) визначити поняття «гендер» в лінгвістиці та соціальних науках;

2) схарактеризувати основні категорії гендерної лінгвістики та її історичний розвиток;

3) виявити роль гендерно маркованих мовних одиниць у мовленнєвій поведінці;

4) проаналізувати вплив гендерно маркованих одиниць на мовлення жінок;

5) визначити підходи до аналізу мовлення жінок;

6) проаналізувати мовлення 2 жінок під час інтерв'ювання;

7) порівняти мовні засоби, використані зазначеними жінками у відповідях.

Об’єкт дослідження – мовлення жінок.

Предмет дослідження – порівняльний аналіз мовлення жінок під час інтерв’ювання.

Були використані такі методи дослідження: **лінгвістичний аналіз тексту** (з’ясування особливостей репрезентації гендеру в мовленні), **метод компонентного аналізу** (виокремлення структури та семантичних складників гендерно маркованих одиниць), **метод контекстного аналізу** (визначення значення й функціонування гендерно маркованих одиниць у конкретних мовленнєвих ситуаціях), **порівняльний метод** (зіставлення особливостей уживання гендерно маркованої лексики в різних дискурсах), **описовий метод** (систематизація та класифікація мовного матеріалу), **метод кількісного аналізу** (підрахунок частотності гендерно маркованих одиниць), **елементи дискурс-аналізу** (врахування соціального статусу та комунікативного контексту мовців), **метод узагальнення** (формулювання підсумкових висновків).

Теоретико-методологічною основою роботи є праці українських та закордонних дослідників, таких, як А. Гарбар [Гарбар, 2021], Т. Космеда [Космеда, 2014], М. Геллінгер [Hellinger, 2015], Р. Крамер [Kramer, 2020] й ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дипломній роботі здійснено комплексний якісно-кількісний аналіз гендерно маркованих мовних одиниць у реальному дискурсі інтерв'ю з урахуванням соціального статусу мовців та комунікативної ситуації. Уперше в межах обраного матеріалу системно зіставлено мовлення жінки з традиційною соціальною роллю матері та жінки, яка реалізує себе у публічному просторі, що дало змогу виявити залежність частотності, типології та функціонального навантаження гендерно маркованих одиниць від соціального контексту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання у викладанні курсів із гендерної лінгвістики, соціолінгвістики,

стилістики та аналізу дискурсу, зокрема під час вивчення особливостей функціонування гендерно маркованих одиниць у сучасному українському мовленні. Матеріали дослідження можуть слугувати ілюстративною базою для практичних занять, семінарів і написання студентських наукових робіт. Крім того, отримані результати також можуть бути застосовані в перекладацькій практиці та медіакомунікації з метою адекватного відтворення гендерної специфіки висловлювань, а також у підготовці журналістських матеріалів, де важливо враховувати мовну репрезентацію соціальних ролей. Крім того, розроблена класифікація та здійснений кількісний аналіз можуть бути використані в подальших дослідженнях, присвячених проблемам мовної репрезентації гендерної ідентичності в різних типах дискурсу.

Апробація результатів роботи відбувалась під час обговорення її розділів у науковому семінарі «Теоретичні та прикладні аспекти соціолінгвістики», а також під час виступу з доповіддю на ІІ Міжнародній науково-практичній конференції «Спільне і відмінне у філологічній картині світу слов'ян» in memoriam проф. Миколи Лесюка (Івано-Франківськ, 27 лютого 2026 р.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаної літератури (41 позиція). Загальний обсяг дослідження – 49 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ: ПОНЯТТЯ ТА РОЗВИТОК

1.1. Поняття гендеру

Поняття «гендер» є однією з центральних категорій сучасних соціальних і гуманітарних наук. Однак, якщо в соціальних науках гендер визначається як соціально сконструйована роль, то в лінгвістиці це поняття набуває особливого значення. Лінгвістичний аналіз гендеру охоплює не лише вивчення граматичних категорій роду, а й дослідження того, як мова відображає і формує соціальні стереотипи та гендерні ролі. На мій погляд, у цьому контексті гендер у лінгвістиці виступає як важливий аспект, що дозволяє глибше зрозуміти механізми впливу мови на суспільство, формування соціальних уявлень про чоловіків і жінок, а також гендерну ідентичність окремих індивідів.

Загальновідомо, що розвиток гендерних досліджень у лінгвістиці почався ще в античні часи, коли розрізняли категорії «природна стать» (sexus) і «граматичний рід» (gender). Головним чином це вказує на раннє усвідомлення різниці між біологічними та соціокультурними аспектами статі. В античних трактатах категорія роду (genus) розглядалася як зв’язок між мовними формами і реальністю, де виражалися відмінності між статями людей. Ці факти переконують, що мова вже в ті часи використовувалася для позначення соціальних відмінностей, що пов’язані з ролями чоловіків і жінок, у тому числі через граматичні форми [Гарбар, 2021].

Термін «гендер» вперше набув широкого вжитку у Великій Британії для позначення граматичного роду. З часом це слово набуло більш широкого значення, яке позначає соціокультурні аспекти статі, що відрізняються від біологічних характеристик. За концепцією психолога Роберта Столлера у 1968 році уперше термін «гендер» було використано для позначення

соціальних конструкцій, що окреслюються не біологічними ознаками, а через соціальні норми та рольові очікування. Це було пов'язано з розвитком соціолінгвістики та феміністського руху, що переглядав традиційні уявлення про роль статей у суспільстві. У зв'язку з викладеним вище, з 60–70-х років XX століття термін став використовуватися в соціології, антропології, лінгвістиці та культурології [Романенко, 2015].

Заснування гендерних досліджень у лінгвістиці пов'язане зі зміною наукової парадигми в гуманітарних науках під впливом постмодернізму та ідеї соціального конструктивізму, які визнали важливість мови як інструменту для формування реальності. Однак термін «гендер» спочатку використовувався в соціальних науках для позначення соціокультурних норм, а вже пізніше запозичений лінгвістами. Ці факти переконують, що гендер формується в результаті соціальних норм, які визначають чоловічі та жіночі ролі, що знаходить відображення в мовленнєвій поведінці [Маслова, 2015].

Водночас, розвиток феміністичної лінгвістики став важливою віхою в історії гендерних досліджень. Феміністки почали активно критикувати традиційне мовознавство за його схильність до «андроцентризму», тобто орієнтації на чоловічу точку зору. Феміністична лінгвістика зосередилася на вивченні того, як мова відображає та підтримує гендерні стереотипи, і як мовні форми створюють або посилюють нерівність між чоловіками та жінками в суспільстві [Маслова, 2015; Kramer, 2016].

Вважаю важливим підкреслити розмежування понять «стать» і «рід». Стать розглядається як універсальна категорія, що має соціально-біологічну основу, а рід є граматичною категорією, що має варіативні прояви в різних мовах. Безсумнівно, що в мовах, де відсутній граматичний рід, питання статі виступає в іншій формі – через соціокультурні норми, які визначають роль кожної статі в суспільстві [Гарбар, 2021; Hall, Borba, Hiramoto, 2021].

У лінгвістичних дослідженнях поняття «гендер» розглядається як інструмент соціальної диференціації, що проявляється через різні мовні

форми – лексичні, синтаксичні й граматичні конструкції. Більше того, дослідження з гендерної лінгвістики вивчають, як чоловіки та жінки виражають себе через мову, як мовні форми підтримують або ж змінюють соціальні стереотипи й ролі, що пов'язані з їхньою статтю [Чуєшкова, 2016; Rioux, 2022].

Разом з тим, науковці наголошують на тому, що гендер не є суто лінгвістичною категорією, а є міждисциплінарним поняттям, яке взаємодіє з іншими науками. Характерно, що терміносистема гендерної лінгвістики є ще неповноцінно сформованою, зокрема, через те, що термін «гендер» і супутні терміни активно використовуються не лише в лінгвістиці, а й в інших галузях знань, таких як соціолінгвістика, психолінгвістика, ідентифікаційна діагностика, лінгвокультурологія та міжкультурні дослідження. Це свідчить про труднощі у тлумаченні чітких меж термінів і категорій, а також у встановленні єдиної термінології для гендерних досліджень у лінгвістиці [Гарбар, 2021].

Сучасні дослідження гендеру в лінгвістиці вже розглядаються в контексті міждисциплінарного підходу. Різні аспекти гендеру в мовленні досліджуються через категорії гендерної ідентичності, мовної поведінки чоловіків і жінок, а також гендерних маркерів у мові [Маслова, 2015].

Проблеми гендеру в мові тепер вивчаються не лише в контексті традиційних ролей чоловіків і жінок, але й у рамках нових соціальних і культурних феноменів, таких як квір-література, трансгендерність і зміни у сексуальній ідентичності, що знаходять відбиття в мовленні. На мій погляд, це вимагає нової термінології й підходів до дослідження, що дозволить більш точно вивчати ці складні та багатогранні аспекти [Маслова, 2015; Zimman, 2018].

Резумуючи, термін «гендер» у лінгвістиці й соціальних науках описує соціальні стереотипи, сформовані через мову. Гендерні дослідження вивчають мовну поведінку, гендерну ідентичність та маркери, а також нові

соціальні явища, як квір-література та трансгендерність, що потребують нових підходів і термінології.

1.2. Гендерна лінгвістика та її засади

Після визначення поняття гендеру в лінгвістиці, важливо звернути увагу на те, у чому є сутність гендерної лінгвістики.

Гендерна лінгвістика є самостійним напрямом мовознавства, що вивчає взаємодії мови та гендерних аспектів, зокрема аналізує, як мовні структури та форми відображають гендерні ролі та стереотипи у суспільстві [Чуєшкова, 2018].

Засновниками сучасної гендерної лінгвістики вважаються британські та американські мовознавці, такі як: С. Беннет, А. Годдард, Дж. Міллс, Л. Паттерсон, Д. Спендер, Дж. Уілліамс та деякі інші [Космеда, 2014].

У 70-ті роки XX століття на Заході почали розрізняти поняття «стать» і «гендер». Це стало важливим кроком у розвитку гендерних досліджень. Якщо раніше ці терміни часто плуталися, то з того часу слово «стать» стало вважатися біологічною категорією, а «гендер» – соціальною. Це розрізнення стало важливим, оскільки воно дозволяло чітко виокремлювати біологічні аспекти від соціально-культурних [Karachova, Ahibalova, Kalashnyk, 2023].

Далі, з поширенням ідеї гендерної рівності, з’явилися нові наукові підходи до вивчення гендерних ролей. Відповідно до цього мова також почала розглядатися як інструмент відображення гендерних стереотипів і соціальних норм, що, своєю чергою, сприяло становленню гендерної лінгвістики як самостійного наукового напряму [Karachova, Ahibalova, Kalashnyk, 2023].

На початку 90-х років XX століття гендерна лінгвістика набула значної популярності в академічних колах, особливо на Заході, де активно вивчали, як мова впливає на формування гендерної ідентичності [Павлюк, 2016; Karachova, Ahibalova, Kalashnyk, 2023].

Глобалізація стала ключовим фактором розвитку гендерних студій у мовознавстві на зламі століть. Зокрема, перехід до гендерної нейтральності дозволив витіснити стійкі стереотипи з мовного вжитку та значно згладити прояви нерівності в суспільстві [Karachova, Ahibalova, Kalashnyk, 2023]. Наразі доволі популярним у сучасному світі є дослідження гендерно-справедливої мови зосереджене на зменшенні гендерних стереотипів та дискримінації через зміни в мовних структурах [Sczesny, Formanowicz, Moser, 2016].

В Україні, на початку гендерних досліджень, про існування гендерної лінгвістики знали лише окремі соціологи та гуманітарії, які вивчали західну науку. Одним із перших українських вчених, який займався гендерними питаннями, був І. Франко, який ще на початку XX століття розмірковував про гендерні стереотипи, ролі та норми, хоча термін «гендер» тоді ще не використовувалися. Його роботи стали основою для подальших досліджень у галузі. Пізніше, в 40–50-х роках XX століття, розвиток гендерної лінгвістики в Україні продовжувався завдяки працям Л. Булаховського, який розглядав мовлення чоловіків та жінок як соціолекти. Пізніше, ці напрацювання були продовжені Юрієм Шевельовим, який розвивав гендерні дослідження за кордоном. Слід врахувати, що у той час як на Заході в 70-х роках XX століття вже розрізняли поняття «стать» та «гендер», у Радянському Союзі термін «стать» здебільшого використовувався у соціологічному контексті. При цьому простежувалися соціокультурні відмінності між чоловічим та жіночим світосприйняттям, які закріплювалися мовою. Активізація українських гендерних досліджень наприкінці XX – на початку XXI століття сприяла остаточному визначенню їхнього наукового статусу, об’єктно-предметної сфери та дослідницького інструментарію [Космеда, 2014].

Слід зауважити, що основною метою гендерної лінгвістики є аналіз того, як мови систематично розрізняють чоловіче та жіноче у вигляді граматичних категорій та те, як за допомогою мови формується гендерна ідентичність, а

також, які саме мовні засоби використовуються для конструювання гендерних ролей і стереотипів [Hellinger, Motschenbacher, 2015].

Вважаю доцільним виділити декілька основних категорій, що вивчаються в гендерній лінгвістиці:

1) **граматичний гендер** – це система граматичних відмінностей, які встановлюють стать, соціальний статус або інші властивості суб'єктів, з якими іменники або займенники узгоджуються в мові. У мовах з граматичною категорією «рід» (наприклад, в українській, французькій чи німецькій мовах), іменники можуть належати до чоловічого, жіночого та, у разі тричленної групи граматичних значень, до середнього роду, що впливає на їх узгодження з іншими частинами мови, такими як прикметники та займенники [Hellinger, Motschenbacher, 2015; Samuel, Cole, Eacott, 2019];

2) **лексичний гендер**, що розглядає, як мова створює та закріплює гендерні значення через слова, що позначають людей, професії або соціальні ролі. Прикладами можуть слугувати слова на кшталт «actor» і «actress» в англійській або «мама» та «тато» в українській. Вони мають гендерні лексичні позначення, котрі відображають гендерні відмінності [Hellinger, Motschenbacher, 2015];

3) **референційний гендер, що** стосується того, як мова виражає гендер через відсилання до конкретних осіб чи об'єктів. У мовах з граматичним родом, як у випадку з займенниками «he» і «she» в англійській або «він» і «вона» в українській, референційний гендер відповідає граматичному роду, але він може змінюватися залежно від контексту [Hellinger, Motschenbacher, 2015];

4) **соціальний гендер**, який є ширшою категорією, що охоплює соціальні та культурні стереотипи про ролі чоловіків і жінок у суспільстві. Це поняття розглядає, яким чином мова відображає та підтримує соціальні норми й очікування щодо ролей, поведінки та обов'язків чоловіків і жінок [Hellinger, Motschenbacher, 2015].

Як було зазначено раніше, гендерна лінгвістика досліджує різні мовні стратегії, які підтримують або змінюють гендерні упередження, зокрема за допомогою таких мовних явищ, як маркери гендеру (наприклад, різниця між професійними термінами для жінок та чоловіків) або через сексистські вирази, що відображають й закріплюють соціальну нерівність [Hellinger, Motschenbacher, 2015].

Ці факти переконують, що гендерна лінгвістика не лише вивчає граматичні та лексичні категорії, що віддзеркалюють стать, але й досліджує, як мова підтримує або ж навпаки змінює гендерні стереотипи та соціальні нерівності через використання маркерів гендеру і сексистських виразів.

У цьому розумінні дослідження гендерної лінгвістики потребують глибшого аналізу термінології, оскільки існують значні труднощі з визначенням чітких меж терміноодиниць цієї галузі. На мій погляд, важливою є проблема визначення термінів, оскільки існує багато одиниць, що використовуються в гендерних дослідженнях та мають свої власні значення у суміжних науках [Чуєшкова, 2018].

Висновки до розділу 1

Вважаю доцільним стверджувати, що сутність поняття «гендер» у лінгвістиці розглядається не тільки як граматична категорія, а й як соціально побудована роль, що діє на мовленнєву поведінку та формує соціальні стереотипи. Лінгвістичний аналіз гендеру дозволяє визначити, як мова відображає та підтримує певні соціальні ролі, пов’язані з чоловічою та жіночою статтю, а також як гендерні стереотипи впливають на мовну ідентичність. Розрізнення понять «стать» і «гендер» є важливим для розуміння їхнього впливу на мовні конструкції. Стать, як біологічна категорія, є універсальною, тоді як гендер є соціальною категорією, яка варіюється залежно від культурного та соціального контексту. Це дозволяє

чітко розмежувати біологічні аспекти від соціокультурних норм і стереотипів, що утворюються за допомогою мови.

Одним з важливих аспектів, що розглядається в цьому розділі, є аналіз гендерної лінгвістики як міждисциплінарної галузі, тісно пов’язаної з іншими науками, такими як соціологія, психолінгвістика та культурологія. Це надає можливість дослідити, як мовні форми, як граматичні, так і лексичні, підтримують або змінюють соціальні стереотипи та гендерні ролі.

Таким чином, завдання, яке вирішується в цьому розділі, полягає в проведенні глибокого аналізу гендеру як соціального та лінгвістичного явища, що дозволяє визначити вплив мови на формування гендерних стереотипів, а також розширює наше розуміння взаємозв’язку між мовою та соціальними конструкціями, відкриваючи нові перспективи для вивчення змін гендерних ролей та лінгвістичних стереотипів у сучасному суспільстві.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНДЕРНО МАРКОВАНИХ ОДИНИЦЬ У МОВЛЕННІ ЖІНОК

2.1. Гендерно марковані слова

Продовжуючи тему дослідження гендерної лінгвістики, нам варто звернути увагу на те, за якими категоріями можна визначити гендерно марковану лексику, та що вона собою являє.

Гендерно маркована мова означає використання мовних одиниць, які чітко вказують на стать суб'єкта або об'єкта в мовному контексті. Вважаю, що це можуть бути слова, фрази, а також граматичні конструкції, котрі містять такі особливості, що вказують на чоловічу або жіночу стать. Необхідно зазначити, що гендерно марковані одиниці допомагають зобразити соціокультурні концепції маскулінності та фемінності, які мають свої історично сформовані асоціації в мовній системі. Саме вони віддзеркалюють характерні для певного гендеру риси. Прикладами можуть бути анатомічні, біологічні, психологічні та соціокультурні особливості, пов'язані з належністю до чоловічої чи жіночої статі [Jakiela, 2018; Hadzalo, 2020].

Зафіксуємо, що гендерно марковані мовні одиниці є важливим аспектом у лінгвістичних дослідженнях, оскільки вони висловлюють і категоризують гендерні відмінності за допомогою мови. Вважаю доцільним, поділити ці одиниці на такі категорії:

1) номінативні гендерно марковані одиниці – це слова та фрази, що відображають гендерну ідентичність. Вони можуть бути розподілені на лексичні, фразеологічні та семантичні гендерно марковані слова [Бойко, 2019; Petiy, 2020,];

- лексичні одиниці – це окремі слова, що мають гендерне маркування, наприклад, «жінка» та «чоловік», де можна побачити гендерні відмінності [Petiy, 2020];

- фразеологічні одиниці включають сталі вирази чи комбінації слів, що відображають гендерну ідентичність, як-от «lady doctor» (жінка-лікар) або «apple woman» (жінка, яка продає яблука) [Petiy, 2020];
- семантично марковані одиниці включають в себе слова, які традиційно асоціюються з певним гендером, але не містять прямих маркерів у своїх формах. Проілюструємо викладене вище яскравими прикладами: «tart» (жінка) – це жінка, яка вважається сексуально розкутою, або «ram» (баран) – сексуально агресивний чоловік. Ці терміни несуть гендерні асоціації, проте вони не зазначені чіткими граматичними маркерами [Kraaikamp, 2017; Petiy, 2020];

2) граматичні гендерно марковані одиниці – це мовні елементи, які зображають гендерну категорію за допомогою граматичних ознак. Це охоплює не лише самі іменники, але й інші мовні одиниці, що з ними узгоджуються, як прикметники, займенники та дієслова. Такі одиниці можуть бути позначені шляхом спеціальних граматичних характеристик, котрі визначають гендер, як приклад, через закінчення або завдяки іншим мовним маркери [Kramer, 2020; Lohndal, 2016].

У зв'язку з викладеним вище фундаментальними одиницями, що функціонують у гендерній мовній картині світу, є гендерно марковані одиниці, що відображають гендерні стереотипні уявлення певної мовної спільноти. Загалом до гендерно маркованих одиниць дослідники зараховують різнорівневі елементи мови такі як: вільні атрибутивні словосполуки, фразеологізми та ідіоми, окремі лексеми, граматичні одиниці, синтаксичні конструкції, а також пласти позалітературної лексики [Сірант, 2021].

Маю зауважити, що гендерно маркована лексика в українській мові не є новим явищем. Більшість фемінітивів, таких як «жінка», «сестра», «артистка», існують ще з давнини, і хоча з одного боку через історичні та соціальні процеси, зокрема русифікацію, ці слова були витіснені з активного

вжитку, з іншої сторони сьогодні вони повертаються завдяки посиленню ролі жінок у різних сферах суспільного життя. На мій погляд, підвищена активність жінок на посадах, де раніше домінували чоловіки, зумовлює потребу до позначення відповідних професіоналізмів, що відлунюється в необхідності ширшого вживання фемінітивів [Довгополова, Василенко, 2023].

Варто наголосити, що гендерні стереотипи щодо професій відіграють вагому роль у формуванні професійного самовизначення особистості, адже певні професії традиційно асоціюються з певним гендером. Через це, деякі професії, такі як медсестра або вихователь, часто вважаються «жіночими», а наприклад, інженер або будівельник, – «чоловічими». На практиці, це створює перешкоди для власного розвитку, оскільки люди можуть відмовлятися від професій, котрі не відповідають соціально встановленим гендерним ролям, попри те що вони мають необхідні навички або інтереси. Більше того, соціальний престиж професій також має гендерний вимір, де «чоловічі» професії часто мають вищий статус, що додатково посилює стереотипи [Jaoul-Grammare, 2024].

На додачу до всього вищезгаданого, гендерний аспект є важливим як у створенні художнього літературного твору, так і в його перекладі. Кожен літературний твір, незалежно від того, чи написаний він автором-чоловіком, чи автором-жінкою, несе відбиток гендерної особистості автора, що відображається на різних рівнях тексту, таких як стиль, лексика та структура. Усе це свідчить про те, що в перекладах додатково проявляється гендерний вплив перекладача, оскільки мовлення чоловіка та жінки має свої характерні особливості, що визначаються соціальними гендерними стереотипами. Через це, жіночий та чоловічий переклади твору можуть значною мірою відрізнятися між собою, адже кожен з них буде нести певний відбиток гендерних стереотипів, котрі глибоко вкорінені в суспільну свідомість. [Долинський, 2022].

2.2. Аналіз мовлення жінок у контексті гендерної лінгвістики

Продовжуючи тему, гендерно марковані слова й мовні конструкції відображають соціальні норми, що стосуються ролей чоловіків і жінок. Вони створюють гендерну асиметрію, яка відчувається завдяки різниці в стилі й слововживань у мовленні представників різних статей. Можна свідчити, що гендерна належність жінки впливає на вибір маркованих одиниць, синтаксичну побудову речень, інтонаційні особливості та комунікативні стратегії. У своїй роботі я б хотіла звернути увагу саме на те, які гендерно марковані одиниці, стилістику та загалом мову використовують саме жінки.

Аналіз мовлення жінок у контексті гендерної лінгвістики вказує на значний вплив соціокультурних, психологічних та психолінгвістичних факторів на їхню комунікативну поведінку. Відповідно до Р. Лакофф, яка є засновницею феміністської лінгвістики, мова відображає гендерну нерівність через андроцентричність – орієнтацію на чоловічий погляд, що підпорядковує жінок. Дослідниця підкреслює, що жіноче мовлення зазвичай є менш агресивним, більш орієнтованим на співрозмовника, хоча таке спілкування може призводити до стереотипів про некомпетентність жінок [Вихор, Рудік, 2015].

На тлі гендерної лінгвістики традиційні соціальні ролі, такі як жінка-господиня, мати чи дружина або чоловік – голова сім’ї чи годувальник, напряму впливають на мовленнєву поведінку. Встановлено, що жінки часто мають схильність до ролей, пов’язаних з опікою, та їхнє мовлення часто характеризується змішуванням тем, котрі не завжди пов’язані з основною темою. Це пояснюється тим, що жінки історично не мали можливості самостійно ініціювати розмови на цікаві їм теми. Така поведінка, безсумнівно, є наслідком виконання підлеглих ролей, що наклало певний відбиток на стратегії й тактики жіночого спілкування [Морозова, Репушевська, 2021; Харицька, 2018].

Далі з’ясуємо те, що жіноче мовлення зазвичай є емоційним, м’яким і більш спрямованим на взаємопорозуміння з партнером. Жінки переважно вживають оцінні слова, вигуки та модальні дієслова, що підкреслює ще раз їхню орієнтацію на гармонію в комунікації. Також вони віддають перевагу конкретним іменникам, що виражають чіткі образи, на відміну від чоловіків, які регулярно використовують абстрактні терміни. Окрім цього, жінки здебільшого використовують питальні речення і стверджувальні висловлювання, додаючи емоційності та сприяючи відкритому спілкуванню [Bezrukov, Bohovyk, 2022; Кікоть, 2015].

Мовлення жінок має низку характерних ознак. Однією з них є використання емоційних прикметників, які надають мовленню додаткової емоційної насиченості. Прикладами можуть слугувати такі слова, як: «улюблений», «сильний» та «сфокусований». Разом з тим, спостерігається чітка тенденція на використання жінками підтверджувальних питань. Наприклад: «Чи не так?» для м’якшого спілкування. Інша ознака – підвищена інтонація на стверджувальних реченнях, що виражає невпевненість чи бажання отримати підтвердження. Водночас, жінки уникають вживання сильних лайливих слів та намагаються обирати м’якші вирази, як-от «О, Боже!» [Badari, Setyowati, 2019].

На додачу до всього вищезгаданого, соціальний статус жінки також впливає на її мовлення. Жінки з високим статусом зазвичай мають більш різноманітний мелодійний репертуар і широкий діапазон голосу. Це дозволяє їм передавати емоції та думки більш виразно. Мовлення високостатусних жінок часто є категоричним, що свідчить про впевненість, проте емоційним. У той же час мовлення жінок з низьким статусом обмежене, з вузьким діапазоном голосу, що відображає певні соціальні обмеження [Вихор, Рудік, 2015].

Як уже вказувалося раніше, жінки прагнуть уникати конфліктів і підтримувати близькість у спілкуванні, що є вагомим аспектом їхнього мовного стилю. Вони використовують непряму комунікацію, часто ставлячи

питання або використовуючи компромісні вирази. Водночас чоловіки, як правило, орієнтуються на фактологічну й цілеспрямовану бесіду, і більш схильні до конкурентної стратегії ведення розмови [Морозова, Репушевська, 2021].

Вважаю важливим розглянути інші теорії розходження в мовленнєвій поведінці чоловіків і жінок, зокрема, феміністські теорії. Вони припускають, що мова була створена чоловіками в період, коли вони були єдиними володарями суспільства, і слугувала їм для закріплення нерівності та несправедливості, обмежуючи жіночі можливості для самовираження та змушуючи жінок приймати підлеглу роль. Теорія лінгвістичних субкультур стверджує, що мовні відмінності між чоловіками й жінками виникають через різні соціальні контексти, у котрих вони перебувають. Ці теорії також підтримують ідею лінгвістичного детермінізму, згідно з якою мова не є нейтральним інструментом, а підтримує соціальні структури влади [Burenko, 2019].

Дослідження М. Кікоть показують, що жінки краще орієнтуються на структуру тексту та здатні відновлювати інформацію з більшою чутливістю, ніж чоловіки. Це вкотре підтверджує думку що до жіночої здатності тоншого сприйняття інформації та намагання підтримати взаєморозуміння в комунікації [Кікоть, 2015].

Для всесторнього огляду теми, слід враховувати розуміння концептів менсплейнінґу та фемсплейнінґу. Менсплейнінґ описує манеру чоловічої комунікації використання поблажливого або самовпевненого тону щодо жінок, ставлячи під сумнів їх компетентність. Це чіткий приклад сексистської поведінки в мовленні. Натомість фемсплейнінґ явище, коли навпаки жінки знецінюють компетентність чоловіків, особливо в традиційно жіночих професіях. Подібні концепти свідчать як мовлення може бути інструментом впливу на статус і сприйняття людини, залежно від її гендеру [Fokkema , Pollmann, 2024].

Повертаючись до впливу гендеру на переклад, важливим є аспект перекладацької стратегії. Гендерні маркери мовлення вимагають уваги перекладача, оскільки невідповідність у відтворенні цих особливостей може трансформувати образ персонажа та його сприйняття аудиторією. Стосовно випадку жіночого мовлення, вбачається доцільним враховувати його емоційну та стилістичну специфіку. Це дає змогу зберегти не лише формальну структуру тексту, а й експресивну глибину та змістове забарвлення оригіналу. Подібний переклад вимагає використання різних перекладацьких трансформацій для досягнення адекватності та еквівалентності. Застосування перекладацьких трансформацій, зокрема граматичних транспозицій, вилучень та лексичних доповнень, забезпечує адекватне відтворення специфіки оригіналу в мові перекладу. Такі модифікації стають доречними у випадках, коли відсутність прямих міжмовних відповідників перешкоджає повній передачі емоційної конотації та стилістичних маркерів жіночого мовлення [Amatya, 2025].

Висновки до розділу 2

Гендерно марковані одиниці, включаючи номінативні та граматичні маркери, не тільки відображають, а й активно підтримують гендерні стереотипи, що відзеркалюють соціальні ролі чоловіків і жінок. Важливою науковою проблемою, що розглядається в цьому розділі дослідження, є виявлення та аналіз мовних засобів, що закріплюють чи підсилюють стереотипи. Це дає глибше розуміння як соціальні уявлення про гендер формуються за допомогою мови в сучасному суспільстві.

Жіноча мова характеризується емоційністю, орієнтацією на гармонію в спілкуванні та використанням питальних конструкцій. Вона впливає на сприйняття жіночої компетентності. Водночас, соціальний статус жінки має значний вплив на її мовлення – жінки з високим статусом демонструють

більш категоричне та виразне мовлення, тоді як жінки з низьким статусом мають обмежене мовлення.

Мовлення жінки – це сукупність мовних особливостей, що відображають соціальні ролі та стереотипи, пов'язані з жіночою статтю. Воно характеризується певними емоційними, інтонаційними та стилістичними рисами, котрі часто орієнтовані на взаєморозуміння та гармонію в комунікації. Жінки, як правило, використовують оцінні слова, модальні дієслова, підтверджувальні питання та вигуки в мовленні, що підкреслюють їхню орієнтацію на підтримку стосунків. Їхнє мовлення може бути м'якшим, менш агресивним, з більшою емоційною насиченістю, на відміну від чоловічого, яке зазвичай є більш прямим та орієнтованим на факти.

У дослідженні також підкреслюється важливість гендерних маркерів у перекладі. Непослідовність у передачі гендерних характеристик може змінити образ персонажа, тому перекладачі повинні враховувати емоційні та стилістичні особливості жіночої та чоловічої мови, щоб зберегти автентичність.

Таким чином, наукова проблема, що розглядається в цьому розділі, полягає у вивченні впливу гендерно маркованих одиниць на мовлення жінок та соціальні ролі, що створює певну гендерну асиметрію, та відображення цього в перекладацькій практиці.

РОЗДІЛ 3. МОВЛЕННЯ ПІД ЧАС ІНТЕРВ'ЮВАННЯ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

3.1. Жанрові особливості інтерв’ю

У своїй науковій роботі я б хотіла практично розглянути та зробити аналіз мовлення двох жінок з різним соціальним статусом, щоб віднайти різницю їхнього мовлення через інтерв’ю. Передусім необхідно визначити сутність поняття «інтерв’ю».

Інтерв’ю є провідним жанром сучасної журналістики та основним способом збору інформації, що подає важливі новини через запитання журналіста та відповіді респондента. Його наукова суть полягає у належності до публіцистичного стилю, мета якого – відображати сучасне життя та впливати на думку громадськості. На відміну від звичайної бесіди, в інтерв’ю є чіткий розподіл ролей, де право ставити запитання має виключно журналіст. Формат цього жанру передбачає обов’язкове дотримання таких ознак, як: актуальність, новизна, стисліть, точність та зрозумілість викладу. Ефективність матеріалу безпосередньо залежить від журналістської етики – правдивості та чесності, тоді як будь-які маніпуляції вважаються порушенням формату [Казімова, 2018].

Класифікація інтерв’ю за структурою включає такі види, як: монолог, діалог і полілог, а також різні форми, наприклад, портретні чи інформаційні зустрічі. Важливою частиною професійної роботи є ретельна підготовка запитань та узгодження фінального тексту з героєм, щоб уникнути помилок, неповноти або перекручування фактів [Казімова, 2018].

Отже, інтерв’ю постає як система, формат якої визначається логікою запитань, суспільною значущістю змісту та суворим дотриманням правових і етичних норм журналістської діяльності [Казімова, 2018].

Додатково можна виділити кілька рівнів класифікації інтерв'ю, що використовуються в якісних дослідженнях. Перш за все, такі інтерв'ю поділяють за характером їхньої реалізації на формальні та інформальні. Інформальні інтерв'ю є частиною повсякденного життя, і хоча вони можуть застосовуватися в дослідженнях, їхня роль систематично обмежується ілюстративними цілями через низьку інтенсивність вивчення теми. Натомість формальні (або професійні) інтерв'ю структуровані, відповідають високим професійним стандартам і проводяться провідним аналітиком, який повністю керує процесом та приділяє особливу увагу етичним нормам [Adhabi, 2017].

Найбільш вживаною в науковому середовищі є класифікація за ступенем структурованості та розподілом повноважень між інтерв'юером і респондентом. Виділяють три основні типи:

1) структуровані інтерв'ю, які повністю контролюються дослідником і мають жорсткий регламент. Запитання в них короткі, а відповіді мають бути прямими й лаконічними, що робить цей формат схожим на співбесіду при прийнятті на роботу. Досліднику заборонено змінювати послідовність запитань або їхнє формулювання, а також будь-яким чином інтерпретувати запитання чи підказувати відповіді [Adhabi, 2017];

2) напівструктуровані інтерв'ю, що вважаються найбільш популярним типом у якісних дослідженнях. Вони мають підготовлений план тем і запитань, проте не вимагають суворого дотримання порядку. Гнучкість цього методу дозволяє досліднику ставити уточнювальні запитання залежно від відповідей учасника, що сприяє глибшому вивченню особистих аспектів теми [Adhabi, 2017];

3) неструктуровані інтерв'ю, цей тип вирізняється мінімальним втручанням дослідника. Вони часто набувають форми наративних інтерв'ю або контрольованих бесід, що підлаштовуються під інтереси дослідника в процесі спілкування. Сюди також відносять недирективні інтерв'ю (без

попередньо спланованих питань) та фокусовані інтерв'ю (спрямування респондента на конкретну тему) [Adhabi, 2017].

Окремо виділяють фокус-групи, які технічно є напівструктурованими груповими інтерв'ю під керівництвом модератора. Крім того, інтерв'ю класифікують за технікою виконання (засобом комунікації). Традиційним та найбільш пріоритетним залишається формат «обличчям до обличчя» (face to face). Проте завдяки розвитку технологій широкого вжитку набули дистанційні методи: телефонні інтерв'ю, відеозв'язок (наприклад, Skype), а також асинхронні методи, як-от інтерв'ю через електронну пошту чи месенджери [Adhabi, 2017].

Сучасна журналістика переходить від простого інформування до взаємодії, де автор більше не ховається за образом оповідача, а веде пряму розмову з аудиторією. Важливим є поділ інтерв'ю на два нові типи за тематичним спрямуванням: інтерв'ю у зв'язку з конкретною подією, яке має чіткий інформаційний привід, та інтерв'ю «ні про що», де головною цінністю є сама особистість співрозмовника, його світогляд та роздуми про сенс життя, що часто зустрічається в художньо-публіцистичних або розважальних програмах. Діалогічність є фундаментальною природою сучасної журналістики загалом, оскільки навіть недіалогічні за формою матеріали прагнуть створити ілюзію обміну думками з читачем. Також важливим аспектом є надання інформації «з перших рук» через пряму мову, це створює у споживача відчуття максимальної достовірності та документальності. На мій погляд, важливо зазначити адаптацію жанру до мультимедійного середовища та можливість використання специфічних форм, як-от реконструкція розмови на основі щоденників або архівів, що дозволяє актуалізувати думки видатних постатей минулого. Таким чином, інтерв'ю постає не лише як метод збору фактів, а як інструмент отримання компетентного коментаря та розкриття внутрішнього світу людини, що є необхідним у ситуаціях, коли нові відомості стають надбанням громадськості [Гарачковська, 2021].

Сучасна жанрова система журналістики постає як динамічна та гнучка структура, що безпосередньо відображає інтенсивність сучасних інформаційних потоків та кардинальні трансформації в медіапросторі. Особливого наукового інтересу набувають процеси трансформації жанру інтерв'ю в умовах функціонування інтернет-видань та соціальних мереж. Завдяки мультимедійності, гіпертекстуальності та інтерактивності звичні формати набувають нових рис, а роль журналіста зміщується від простого репортера до модератора та куратора діалогів. Він не лише створює простір для комунікації, а й професійно втручається в нього, висвітлюючи приховані аспекти суспільно важливих тем [Гарачковська, 2021].

Аналіз емпіричного матеріалу на прикладі видання «Українська правда» дозволив виокремити ключові тенденції в реалізації цього жанру. Серед них – домінування довгих заголовків з активним використанням прямого цитування та оформлення матеріалів у форматі мультимедійних довгочитів. Встановлено, що значна частина публікацій відходить від класичної форми запитань і відповідей, тяжіючи до сторітелінгу або формату «потоку свідомості», де пряма мова співбесідника стає центральним елементом [Гарачковська, 2021].

Характерною ознакою сучасного інтерв'ю є свідоме порушення методичних рекомендацій щодо довжини запитань та застосування закритих конструкцій. Це наближає медіатекст до живого розмовного стилю та імітує природне неформальне спілкування. Збереження автентичної мови респондента з мінімальним редагуванням, включно з русизмами та специфічною лексикою, свідчить про значний вплив блогосфери та аматорської журналістики на професійні стандарти, особливо в умовах воєнного стану [Гарачковська, 2021].

Такі трансформації сприяють органічному вплетенню професійного журналістського контенту в загальний дискурс інформаційного простору. Межа між професійним та аматорським мовленням поступово нівелюється

задля досягнення максимальної достовірності та емоційного впливу на аудиторію [Чабаненко, 2022].

3.2. Аналіз інтерв'ю О. Фокіної

Для наочного підтвердження теоретичних тез обрано мовленнєві портрети двох жінок із принципово різним життєвим досвідом, що беззаперечно впливає на їхнє мовлення, – мами 12 дітей Олени Фокіної та зірки української естради Надії Дорофєєвої.

Для цілісного контексту необхідно окреслити ключові відомості про життєвий шлях обох жінок. З огляду на теоретичне підґрунтя щодо впливу традиційних гендерних ролей на комунікацію, саме соціальний статус та життєвий контекст респонденток є тими чинниками, що безпосередньо мають вплив на їхні мовленнєві особливості

Олена Фокіна (47 років, с. Олександрівка) – мати 12 дітей, чий життєвий шлях тісно пов'язаний із материнством та сільським господарством. Виховуючи дітей у двох шлюбах (десятеро народила в першому, двоє – у другому з Євгеном Тимчуром), Олена, незважаючи на диплом бухгалтера, майже все життя присвятила догляду за родиною. Нині вона живе з п'ятьма меншими дітьми у будинку, який купив один зі старших синів. Головним засобом існування є город та господарство, яким Олена здебільшого дає раду самостійно.

Ключовим контекстом її життя є війна – п'ятеро найстарших синів (Іван, Едуард, Владислав, Геннадій, Андрій і Тарас) та нинішній чоловік Євген Тимчур перебувають на фронті. Сини є нагородженими військовими, зокрема Едуард та Владислав мають відзнаку «Золотий хрест». Олена, яка не має звання «Мати-героїня» через вік наймолодшої дитини, знаходить сили і радість у щоденній праці, дітях та коротких дзвінках від синів, а її найбільша мрія – побачити всю родину вдома, без термінових викликів на війну.

Взяти до уваги Олену Фокіну для аналізу мовлення є важливим, оскільки вона представляє унікальний соціокультурний та психоемоційний зріз української жінки в умовах війни. Її мовлення цікаве для дослідження, бо це не медійно відшліфований дискурс, а справжній сільський соціолект, який може містити діалектні риси та специфічну лексику, пов'язану з багатодітним побутом і господарством. Аналіз її мовлення дозволяє порівняти його з публічним дискурсом медійних зірок, виявляючи лінгвістичні відмінності між різними соціальними групами.

Мовлення Олени відображає її гендерну ідентичність і роль через використання номінативних лексичних одиниць та граматичних маркерів, що вказують на приналежність до жіночої статі та стереотипно «жіночої» сфери.

По-перше, вона постійно застосовує пестливі форми імен синів та дочок («Ванюша», «Едічок», «Анічка»), що підкреслює її роль опіки та емоційну близькість. Це не лише виражає любов, але й відображає характерні для її гендеру психологічні та соціокультурні особливості – турботу та емоційність, які формуються роллю матері.

По-друге, її семантично марковані одиниці та лексика чітко асоціюються з традиційною роллю жінки-господині та годувальниці, що є типовим у контексті багатодітної сім'ї, яка виживає за рахунок господарства: «Поставила відварювати м'яско на борщ чи на суп» , «бігом на город», «там поливаю – там сапаю», «буду консервувати», «ціле літо в мене для цього» [Фокіна, 2026]. Це підтверджує тезу, що традиційні соціальні ролі впливають на мовленнєву поведінку, змушуючи жінку фокусуватися на темах, пов'язаних із господарством та опікою.

Також у мовленні про дітей вона використовує вільні словосполуки, що створюють чіткі образи, які відрізняються від абстрактних термінів: «золота дитина», «куколки» (про дівчаток), «Оці всі синульки – на війні» [Фокіна, 2026].

Мовлення пані Олени відповідає опису жіночого мовлення, яке зазвичай є емоційним, м'яким і більш спрямованим на взаєморозуміння з партнером.

Емоційні прикметники, вигуки та оцінні слова. Вона активно використовує оцінні слова та емоційні прикметники, що надають мовленню додаткової емоційної насиченості: «золоті мої…» (про синів), «дуже велике щастя» (почути рідний голос), «дивовижна життєва історія» (в устах оповідача). Це підкреслює орієнтацію О. Фокіної на гармонію в комунікації та вираження емоцій. Уникнення сильних лайливих слів також присутнє, що є типовим для жінок: «Ой Боже! Біжу…» (як м'якший вираз у ситуації переживання за сина).

Синтаксичні та інтонаційні особливості. Її мовлення містить елементи, що додають емоційності, зокрема використання стверджувальних висловлювань з емоційним підкресленням: «Я все життя в селі прожила, то як без города, я так не можу» [Фокіна, 2026]. Її мовлення емоційне, хоча не категоричне, оскільки її мовленнєвий статус формується не лише статусом матері-героїні, а й регіональним контекстом, що може обмежувати діапазон голосу (як зазначено в теорії про низький статус).

Змішування тем. Олена Фокіна демонструє змішування тем у бесіді, що, згідно з теорією, «не завжди пов'язані з основною темою». Наприклад, відповідаючи на запитання про секрети «сімейного менеджменту», вона переходить до опису щоденного розкладу, городу і консервації: «– День мій починається о четвертій... Каву обов'язково п'ю і бігом на город... Город у мене 30 сотих... Як тільки почне щось родити, буду консервувати» [Фокіна, 2026]. Ця поведінка пояснюється тим, що жінки історично не завжди мали можливість самостійно ініціювати розмови на цікаві їм теми, через що теми опіки та побуту, що є для неї життєво важливими, вливаються в будь-яку розмову.

Таким чином, мовлення О. Фокіної демонструє, як гендерна належність та традиційні соціальні ролі формують лексичний вибір, зокрема через вживання пестливих форм та лексики господарства, а також визначають комунікативні стратегії, як-от емоційність, орієнтацію на взаєморозуміння та змішування тем, що є характерними ознаками жіночого мовленнєвого стилю.

Висновки до розділу 3

Узагальнюючи розглянутий матеріал, можна стверджувати, що інтерв'ю як жанр журналістики є складною та гнучкою формою комунікації, яка поєднує чіткі професійні стандарти з варіативністю реалізації. Воно виконує не лише інформативну функцію, а й слугує засобом інтерпретації реальності, формування суспільної думки та розкриття індивідуальних мовленнєвих особливостей респондента. У сучасних умовах інтерв'ю зазнає трансформацій під впливом цифрового середовища, що проявляється в зростанні діалогічності, гнучкості та орієнтації на природність мовлення.

Особливо показовим у цьому контексті є аналіз мовлення Олени Фокіної, який демонструє тісний зв'язок між мовленнєвою поведінкою, життєвим досвідом і соціальним статусом. Її мовлення репрезентує автентичний, немедійний тип комунікації, що формується в межах родинного та побутового середовища. Воно характеризується виразною емоційністю, зокрема активним використанням пестливих форм, які підкреслюють її роль матері та емоційний зв'язок із дітьми.

Лексичний склад її мовлення зосереджений навколо тем господарства, догляду та родини, що відображає повсякденний досвід респондентки. Водночас синтаксичні особливості, зокрема асоціативність і змішування тем, свідчать про природність комунікації та відсутність жорсткої структурованості. Це створює ефект живої розмови й підсилює автентичність мовлення.

Таким чином, мовлення Олени Фокіної є показовим прикладом впливу гендерних ролей і соціального контексту на мовленнєву організацію особистості. Воно поєднує емоційність, конкретність і комунікативну спрямованість, формуючи цілісний мовленнєвий портрет, що є цінним для лінгвістичного аналізу.

РОЗДІЛ 4. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОВЛЕННЯ ЖІНОК ПІД ЧАС ІНТЕРВ'ЮВАННЯ

4.1. Аналіз інтерв'ю Н. Дорофєєвої

Надія Володимирівна Дорофєєва (DOROFEEVA, нар. 1990) – впливова українська співачка, чия кар'єра пройшла кілька важливих трансформацій. Вона стала відомою як солістка гурту «Врємя і Стєкло» (2010–2020), де виконувала переважно російськомовні хіти.

Після початку сольної кар'єри у 2020 році та особливо після 2022 року, Н. Дорофєєва здійснила повний перехід на україномовний контент, свідомо відмовившись від старого репертуару. Це рішення стало важливим суспільним жестом.

До того ж Надія активно працює як телевізійний тренер («Голос країни») та блогерка. Завдяки своїй високій медійності, успіхам у музиці та усвідомленим громадянським позиціям, Н. Дорофєєва є не просто популярною жінкою, а лідеркою думок, здатною формувати суспільні настрої та вільно висловлювати власні погляди на важливі соціокультурні процеси, що робить її мовлення надзвичайно цінним об'єктом для аналізу.

Мовлення Надії Дорофєєвої в інтерв'ю є значущим об'єктом для гендерної лінгвістики, оскільки воно демонструє, як соціальний статус жінки-артистки впливає на її комунікативні стратегії, поєднуючи категоричність та впевненість з емоційною насиченістю, що традиційно приписується жіночому стилю. Аналіз ґрунтується на виявленні гендерно маркованих одиниць та комунікативних особливостей, описаних у теоретичній частині.

Мова Н. Дорофєєвої чітко відображає її гендерну ідентичність та високий соціальний статус. Надія активно використовує стійкі словесні комплекси та лексичні одиниці, що підкреслюють рівноправне партнерство, не приймаючи андроцентричну підлеглу роль, про яку писала Р. Лакофф. Власну модель

стосунків Н. Дорофєєва окреслює через призму партнерства: «Ми жартуємо, що наші стосунки побудовані на коханні, музиці та їжі. За музику відповідає Надія, за їжу – Міша, за кохання – ми вдвох» [Дорофєєва, Кацурін, 2026]. Такий підхід свідчить про чітке розмежування сфер впливу, що базується на принципах функціонального партнерства.

Спільна діяльність формулюється у мовленні співачки через множинну та активну роль: «Ми дуже багато працюємо», «пишемо музику разом», «Ми заспіваємо одну з пісень, яку написали разом» [Дорофєєва, Кацурін, 2026], а чоловік «співавтор усіх моїх пісень». Ці граматичні та лексичні одиниці закріплюють її статус як активного суб'єкта творчості та бізнесу.

Жіноче мовлення, як правило, є емоційним, м'яким і більш орієнтованим на взаєморозуміння. Мовлення Н. Дорофєєвої підтверджує ці тези, поєднуючи їх з елементами високого статусу.

Надія часто використовує оцінні слова та емоційні прикметники, які надають мовленню додаткової емоційної насиченості. Наприклад, про сюрприз: «він зробив мені просто неймовірний сюрприз!» [Дорофєєва, Кацурін, 2026]. Про стиль чоловіка: «У Міші дуже крутий смак у всьому, і я обожнюю його стиль» [Дорофєєва, Кацурін, 2026]. Ці фрази підкреслюють її орієнтацію на гармонію в комунікації та схильність до використання конкретних іменників.

Аналізуючи відчуття успіху, Надія демонструє типову для жінок чутливість та орієнтацію на співрозмовника, наголошуючи на важливості підтримки: «Це неймовірно – коли ти переживаєш і радієш за когось більше, ніж за себе» [Дорофєєва, Кацурін, 2026].

Попри публічний статус, вона уникає сильних лайливих слів, обираючи м'якші вирази чи гумор, що є характерною ознакою жіночого мовлення.

Її мовлення часто є категоричним, що є ознакою високого статусу та впевненості, але вона пом'якшує це, застосовуючи елементи, що виражають невпевненість чи бажання отримати підтвердження. У дискусії про команду, коли Міша каже про швидкість вирішення суперечок, Надія висловлює

незгоду: «Розумно відповів. Але у вирі подій, поки ми прийдемо до цього, може пройти певний час…» та додає «За 20. (Сміється.)» [Дорофєєва, Кацурін, 2026], що є прикладом змішування тем і використання гумору та інтонаційних особливостей для м'якшого спілкування та уникнення конфліктів.

Співачка, використовуючи лексеми «хобі» та «терапія» стосовно шопінгу, підтверджує гендерні стереотипи про жіночу зацікавленість модою, але одразу їх нівелює, вказуючи на раціональність: «Проте я абсолютно не марнотратка і ніколи не витрачаю зайві кошти на речі» [Дорофєєва, Кацурін, 2026].

Отже, мовлення Надії Дорофєєвої в інтерв'ю є потужним матеріалом, що ілюструє, як гендерна належність жінки та її соціальний статус впливають на вибір маркованих одиниць та комунікативні стратегії, створюючи мовний стиль, що одночасно є емоційним, орієнтованим на гармонію, але водночас категоричним та професійно сфокусованим.

4.2. Порівняння інтерв'ю Н. Дорофєєвої та О. Фокіної

Завершальним етапом практичного дослідження є порівняльний аналіз мовлення Надії Дорофєєвої та Олени Фокіної. Попри кардинально різний соціальний статус, професійну діяльність та життєвий контекст, у мовленні обох жінок простежуються спільні гендерно марковані риси, які водночас модифікуються під впливом їхнього середовища.

Порівняльний аналіз інтерв'ю Надії Дорофєєвої та Олени Фокіної дозволяє простежити глибинний взаємозв'язок між соціальним статусом жінки, її життєвим досвідом та мовленнєвими стратегіями. Обидва матеріали належать до жанру інтерв'ю як провідного публіцистичного формату сучасної журналістики, проте їхня жанрова реалізація суттєво відрізняється. Інтерв'ю з Н. Дорофєєвою має характер портретної напівструктурованої

розмови, зорієнтованої на розкриття особистості медійної постаті, її світогляду, творчого тандему та приватних аспектів життя. Воно тяжіє до формату інтерв'ю без чіткої прив'язки до подій, де інформаційним центром є сама особистість. Натомість інтерв'ю з Оленою Фокіною має виразний суспільний привід, оскільки пов'язане з війною та перебуванням її синів і чоловіка на фронті. Тут жанрова модель набуває ознак соціально значущого подієвого інтерв'ю, що документує емоційний досвід жінки в умовах національної трагедії.

Мовлення Надії Дорофєєвої демонструє високий рівень комунікативного контролю та сформованість публічного дискурсу. Вона активно використовує форму множини для позначення партнерства, що підкреслює її рівноправну позицію у творчому союзі та відмову від традиційної підлеглої моделі жіночої ролі. Її висловлювання логічно структуровані, тематично послідовні, з виразною інтенцією самопрезентації. Категоричність суджень поєднується з емоційною м'якістю, що створює баланс між статусною впевненістю та гармонійною комунікативною стратегією. У мовленні співачки простежується лексика сучасного урбаністичного середовища, зокрема слова на позначення творчості, стилю, партнерства, самореалізації. Її емоційність має естетичний характер і пов'язана з переживанням успіху, любові, професійного розвитку. Навіть при висловленні незгоди вона використовує гумор та інтонаційні маркери для зниження конфліктності, що відповідає сучасним стандартам медійної комунікації та формує образ соціально зрілої особистості.

Мовлення Олени Фокіної функціонує в іншій соціолінгвістичній площині. Воно не є відшліфованим медійним продуктом, а зберігає ознаки живого усного мовлення з елементами сільського соціолекту. Лексика її відповідей тісно пов'язана з господарством, побутом, родиною, що відображає традиційну модель жіночої ролі як матері та берегині. Особливо показовим є активне використання пестливих форм імен дітей, що створює інтимний родинний дискурс та підкреслює її емоційну включеність. Емоційність О.

Фокіної має екзистенційний вимір, оскільки пов'язана не з творчою самореалізацією, а з переживанням за життя близьких. Її мовлення наративне, інколи фрагментарне, з переходами між темами, що свідчить про домінування внутрішнього переживання над структурною організацією висловлювання. Господиня не прагне демонструвати статусність або категоричність, натомість її комунікативна стратегія спрямована на емпатію, щирість та відкритість.

Спільним для обох респонденток є високий рівень емоційності мовлення та орієнтація на міжособистісну гармонію, що є базовими характеристиками жіночого комунікативного стилю. Обидві жінки активно використовують оцінну лексику та емоційні прикметники для опису важливих для них об'єктів (у Н. Дорофєєвої – *неймовірний*, у О. Фокіної – *золотий*). Також спільною рисою є дотримання мовленнєвого етикету та уникнення агресивної або обсценної лексики, навіть при обговоренні складних чи конфліктних тем (війна, суперечки в родині). Це підтверджує теоретичне положення про те, що жіноче мовлення традиційно спрямоване на пом'якшення комунікації та збереження позитивного мікроклімату.

Відмінності в мовленні зумовлені насамперед соціальним статусом та сферою реалізації жінок. Мовлення Надії Дорофєєвої є репрезентативним зразком публічного дискурсу сучасної незалежної жінки, сфокусованого на медіапростор. Її гендерно марковані одиниці часто переплітаються з лексемами, що вказують на професійну суб'єктність (*співавтор, працюємо*). Вона демонструє стратегію партнерства та рівності, відходячи від андроцентричної моделі підпорядкування. Її мовлення є більш структурованим, а відсутність використання елементів «невпевненості» (за Р. Лакофф) є скоріше свідомим інструментом дипломатії, а також ознакою високого статусу. Натомість мовлення Олени Фокіної є прикладом традиційного, побутового соціолекту, де гендерна ідентичність реалізується через ролі матері та господині. Головною відмінністю є масове використання пестливих форм, що у О. Фокіної стосується імен дітей та повсякденних

предметів *(м'яско, синульки*). Якщо у Н. Дорофєєвої емоційність підкреслює естетичне захоплення, то у О. Фокіної вона має опікунський характер. Окрім того, для Олени Фокіної характерне «змішування тем», коли розмова про стратегію виховання легко переходить в опис господарських процесів (город, консервація), що свідчить про нерозривність її особистої ідентичності з побутовою сферою.

Лексичне наповнення також демонструє суттєвий розрив – словниковий запас Н. Дорофєєвої насичений самопрезентацією, емоційною оцінкою досвіду та описом професійної діяльності, що відображає орієнтацію на публічний дискурс і комунікацію з широкою аудиторією. Мовлення ж О. Фокіної багате на діалектні елементи та конкретну побутову лексику (*сапаю, сотих*), що підкреслює її зв'язок із традиційним сільським трибом життя.

Важливою відмінністю є також характер суб'єктності. Н. Дорофєєва репрезентує себе як активну творчу одиницю, суб'єкта культурного виробництва та публічної думки. Її мовлення орієнтоване на майбутнє, розвиток, спільні проєкти. О. Фокіна ж формує свою суб'єктність через материнство та турботу, її мовна картина світу тяжіє до сьогодення та щоденної праці. Якщо перша демонструє модель жіночої самореалізації в умовах медіасередовища, то друга втілює традиційний архетип української матері в умовах війни.

Отже, порівняння двох інтерв'ю переконливо засвідчує, що мовлення жінки є відображенням її соціального простору, життєвого досвіду та жанрової моделі комунікації. У випадку медійної особистості спостерігається контрольованість, структурованість та поєднання емоційності з категоричністю. У випадку жінки з сільської місцевості мовлення характеризується автентичністю, наративністю та домінуванням родинно-побутової лексики. Таким чином, різниця між цими мовними картинами світу не лише фіксує індивідуальні особливості, а й відображає ширші соціокультурні трансформації сучасного українського суспільства.

Відповідно до положень, сформульованих у другому розділі дипломної роботи, під гендерно маркованими мовними одиницями у цьому дослідженні розуміються такі елементи мовлення, які прямо або опосередковано вказують на стать мовця чи інших осіб через лексичні, граматичні або словотвірні засоби. До цієї категорії віднесено фемінітиви, назви осіб за статтю, граматичні форми жіночого роду в предикативній позиції, лексеми з чітко вираженою гендерною семантикою, а також пестливі форми імен, що маркують соціальну роль матері та відображають гендерно зумовлену комунікативну позицію.

Кількісний аналіз гендерно маркованих одиниць мовлення здійснювався відповідно до теоретичних положень дослідження та охоплював такі категорії: емоційно-оцінну лексику, пестливі та емоційно забарвлені форми, вигуки та релігійно марковані вирази, частки як засоби емоційного підсилення, розмовні та дискурсивні конструкції, а також займенник спільності «ми». Матеріалом для аналізу слугували два інтерв'ю, що репрезентують різні типи комунікативної поведінки: публічне мовлення Надії Дорофєєвої та побутове мовлення Олени Фокіної, що дозволило здійснити порівняльний розгляд особливостей реалізації гендерно маркованих мовних засобів у різних комунікативних контекстах.

У мовленні Олени Фокіної зафіксовано використання займенника спільності *ми* у двох випадках, що свідчить про обмежене залучення колективної ідентифікації у висловлюваннях.

Емоційно-оцінна лексика представлена п'ятьма одиницями, а саме: *такі вже куколки, така золота дитина, такі спокійні, енергійний дуже, дуже велике щастя*, які виконують функцію позитивного оцінювання та посилюють експресивність мовлення. Найбільш чисельною групою є пестливі та емоційно забарвлені форми, що налічують двадцять дев'ять одиниць, серед яких: *Анічка, Катюша, Діаночку, Дімочку, Ванюші, Едічок, Владічок, Геничок, Андрюшенька, Тарасик, синульки, двійнятка, Діаночка, Женічка, Сергійко, коровка, дітки, діткам, синулька, Владічку, м'яско,*

синулічка та інші, що зумовлено домінуванням родинно-побутової тематики та реалізацією материнської комунікативної ролі.

Вигуки та релігійно марковані вирази зафіксовано у двох випадках, зокрема *Ой Боже! Біжу…* та *Бог послав*, що відображає емоційно-експресивний характер мовлення.

Частки як засоби емоційного підсилення представлені чотирма випадками, а саме: *ще ж, ж хочеться, вони ж на війні, він же в мене*, де вони виконують функцію інтенсифікації висловлювання та емоційного акцентування.

Розмовні та дискурсивні конструкції налічують 7 одиниць, серед яких: *то тільки зайшли, то як без города, як тільки почне, я дуже багато, та хотій не дає, прилетять на кілька днів, він вилетів назад*, що свідчить про спонтанність, невимушеність та усний характер мовлення.

У мовленні Надії Дорофєєвої зафіксовано чотирнадцять випадків використання займенника спільності «ми», що свідчить про орієнтацію на колективну ідентичність та партнерську комунікацію.

Емоційно-оцінна лексика представлена 17 одиницями, серед яких: *класні, тим паче, прекраснішими, дуже крутий, я обожнюю його, дуже часто, дуже багато працюємо, просто неймовірний, величезне, був шикарний, неймовірний, дуже любить готувати, це для мене така подія!, неймовірною, кожен раз мурахи, це неймовірно, я просто не можу цього зробити*, що демонструє високий рівень емоційної експресивності мовлення.

Пестливі форми представлені двома одиницями, а саме *дрібнички* та *трішечки*, що свідчить про їх периферійний характер у публічному дискурсі.

Вигуки та релігійно марковані вирази у мовленні не зафіксовані.

Частки як засіб емоційного підсилення також відсутні, що відрізняє це мовлення від побутового типу комунікації.

Розмовні та дискурсивні конструкції представлені трьома прикладами, а саме: *і ще купа всього, але це і є життя, перетворюємось на тюленів: валяємось*, що свідчить про обмежене використання розмовних елементів у публічному мовленні.

Порівняльна таблиця результатів кількісного аналізу гендерно маркованих одиниць мовлення виглядає наступним чином:

Таблиця 4.1.

Результати кількісного аналізу гендерно маркованих одиниць у мовленні респонденток

Категорія	**Олена Фокіна**	**Надія Дорофєєва**
Займенник «ми»	2	14
Емоційно-оцінна лексика	5	17
Пестливі форми	29	2
Вигуки / релігійні вирази	2	0
Частки	4	0
Розмовні конструкції	7	3

Отримані результати кількісного аналізу демонструють суттєві відмінності в структурі гендерно маркованих одиниць залежно від типу комунікативної ситуації. У мовленні Олени Фокіної домінує емоційно-експресивна та пестлива лексика, що супроводжується активним використанням часток і розмовних конструкцій, що загалом формує інтимізований та побутово орієнтований характер мовлення. Натомість мовлення Надії Дорофєєвої характеризується більшою частотністю займенника *ми* та емоційно-оцінної лексики при одночасному обмеженні розмовних елементів і відсутності часток та вигуків, що вказує на його публічний, структуровано контрольований характер і орієнтацію на широку аудиторію.

Висновки до розділу 4

Проведений аналіз інтерв'ю Надії Дорофєєвої та Олени Фокіної, а також їх порівняльне зіставлення дозволяють зробити узагальнені висновки щодо особливостей функціонування гендерно маркованих мовних одиниць у різних соціокомунікативних умовах. Насамперед встановлено, що мовлення обох респонденток репрезентує типові риси жіночого комунікативного стилю, зокрема підвищену емоційність, використання оцінної лексики та орієнтацію на підтримання гармонійної міжособистісної взаємодії. Водночас ці універсальні характеристики зазнають суттєвої модифікації під впливом соціального статусу, життєвого досвіду та жанрової специфіки інтерв'ю.

Аналіз мовлення Надії Дорофєєвої засвідчив високий рівень комунікативного контролю, структурованість висловлювань і поєднання емоційності з категоричністю, що зумовлено її належністю до публічного медійного дискурсу. Активне використання займенника спільності *ми*, а також лексики, пов'язаної з професійною діяльністю та партнерством, свідчить про репрезентацію себе як рівноправного суб'єкта творчого процесу. Емоційно-оцінна лексика в її мовленні виконує не лише експресивну, а й іміджеву функцію, формуючи позитивний образ мовця. Водночас обмежене використання пестливих форм, відсутність вигуків і часток вказують на свідоме уникнення надмірної розмовності та орієнтацію на стандарти публічної комунікації.

Натомість мовлення Олени Фокіної характеризується спонтанністю, наративністю та високим рівнем емоційної залученості, що відображає її функціонування в побутовому дискурсі. Домінування пестливих форм, розмовних конструкцій і часток свідчить про реалізацію традиційної жіночої ролі матері та господині, а також про прагнення до інтимізації мовлення. Емоційно-оцінна лексика в цьому випадку має переважно афективний

характер і пов’язана з переживанням особистого досвіду, зокрема в умовах війни.

Кількісний аналіз підтвердив якісні спостереження, продемонструвавши чітку диференціацію у використанні гендерно маркованих одиниць. Для мовлення Надії Дорофєєвої характерною є висока частотність займенника *ми* та оцінної лексики при мінімальному використанні інших маркерів емоційності, тоді як мовлення Олени Фокіної вирізняється значною кількістю пестливих форм, часток і розмовних елементів. Це свідчить про те, що тип комунікативного середовища визначає не лише якісний склад мовлення, але й частотність реалізації окремих мовних засобів.

Таким чином, проведене порівняння засвідчує, що мовлення обох жінок, попри спільну емоційність і орієнтацію на гармонію, реалізується по-різному залежно від соціального контексту. Це підтверджує, що мовленнєва поведінка є результатом взаємодії гендерних, соціальних і культурних чинників та відображає ширші процеси диференціації сучасного мовленнєвого простору.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи проведену роботу, можна дійти до висновків, що вивчення гендеру в контексті лінгвістики дозволяє краще зрозуміти соціальні процеси, що визначають гендерні ролі в суспільстві. Гендер є соціальним конструктом, що відтворюється в лінгвістичних формах через різні лінгвістичні одиниці, які позначають чоловічу або жіночу стать. У соціальних науках гендер визначається роллю, яку людина відіграє в суспільстві, а в лінгвістиці він вивчається через аналіз лінгвістичних форм, що виражають стереотипи та соціальні норми, які є в суспільстві щодо чоловіків і жінок. Мова є ефективним засобом, котрий не тільки відображає, але й формує ці стереотипи, надаючи можливість глибше зрозуміти механізми соціальної ідентифікації та соціокультурні відмінності між статями.

Гендерна лінгвістика, як наукова галузь, займається вивченням мовних структур, що відображають гендерні стереотипи в суспільстві. Вона досліджує, як чоловіки та жінки використовують мову для прояву своєї гендерної ідентичності та як ця мова підтримує або змінює соціальні норми. Ця галузь досліджень стала особливо популярною після феміністичної критики традиційних лінгвістичних підходів, які часто відображали андроцентризм – домінування чоловічої точки зору в лінгвістичних конструкціях. Сутність вищевикладеного зводиться до того, що гендерна лінгвістика відображає, яким чином лінгвістичні форми, такі як граматичний рід, лексика, фразеологія та граматичні конструкції, формують або зміцнюють чинні гендерні стереотипи та нерівність між чоловіками та жінками.

Важливим компонентом гендерної лінгвістики є вивчення гендерно маркованих одиниць. Це слова, фрази та граматичні конструкції, які чітко вказують на гендер об’єкта або суб’єкта. Гендерно марковані одиниці

включають лексичні елементи, такі як «чоловік» і «жінка», а також ідіоматичні вирази з гендерними асоціаціями. Гендерно марковані одиниці показують, як мова висвітлює соціальні конструкції маскулінності та фемінності й як вони зберігаються в мовних формах через історичні та культурні контексти.

Жіноча мова є важливим показником того, як гендерні стереотипи проявляються через комунікативні стратегії. Жіноча мова часто характеризується м'якістю, емоційністю та орієнтацією на гармонію в спілкуванні. Жінки частіше використовують питальні речення, стверджувальні висловлювання та модальні дієслова, що вказує на бажання співпраці, а не протистояння. Жіноча мова часто має певні особливості, такі як використання емоційних прикметників та інтонаційних змін, що можуть підкреслювати невпевненість чи потребу в підтвердженні. Це мовне явище є частиною соціальних ролей, які традиційно виконують жінки, і відображає їхню історичну роль у суспільстві. Особливу увагу варто зосередити на тому факті, що водночас мова жінок варіюється залежно від їхнього соціального статусу, при цьому жінки з високим статусом, як правило, використовують більш різноманітні мовні структури, тоді як жінки з низьким статусом обмежені в мовному самовираженні.

Сучасне інтерв'ю є динамічним комунікативним жанром, який еволюціонує від суворого регламенту до гнучких, напівструктурованих форм. Встановлено, що ключовою ознакою жанру в контексті лінгвістичного дослідження є його здатність документувати автентичне мовлення респондента, зберігаючи індивідуальні соціолектичні та гендерні характеристики. Спостерігається виражена тенденція до трансформації інтерв'ю в бік сторітелінгу та діалогічності, що створює умови для максимального відкриття особистісних мовленнєвих стратегій.

У науковій роботі здійснено аналіз мовлення двох жінок у жанрі інтерв'ю – Надії Дорофєєвої та Олени Фокіної. Проведений аналіз логічно підводить нас до висновку, що характер використання гендерно маркованих одиниць

безпосередньо залежить від соціального статусу, життєвого контексту та комунікативної ситуації.

Аналіз мовленнєвого портрета Олени Фокіної засвідчує пряму залежність між соціальною роллю багатодітної матері та вибором мовних засобів. Домінуючими рисами її мовлення є висока концентрація пестливих форм та лексики господарсько-побутової сфери, у чому є прояв традиційної жіночої ідентичності. Слід сказати, що емоційність мовлення О. Фокіної має опікунський характер, а синтаксична розмитість відтіняє природність та непублічність даного типу комунікації.

Щодо дослідження мовлення Надії Дорофєєвої, можна виявити специфіку публічного дискурсу сучасної жінки з високим соціальним статусом. Ключовою особливістю є відмова від андроцентричної підлеглої моделі на користь стратегії партнерства, що лінгвістично втілюється через активне вживання займенника «ми» та використання професійної лексики. Є очевидним, що емоційність співачки трансформується в естетичну оцінну експресію, що поєднується з комунікативним контролем, впевненістю та раціональністю викладу.

Принципово важливим є порівняльний аналіз, котрий підтвердив гіпотезу про те, що хоча емоційність та орієнтація на гармонію залишаються спільними гендерними маркерами, проте їхня мовна реалізація докорінно розбігається залежно від соціокультурного контексту. Кількісні дані демонструють розрив між «материнським» дискурсом О. Фокіної (домінування пестливих форм) та «публічно-партнерським» дискурсом Н. Дорофєєвої (домінування оцінної лексики та займенника «ми»). Сутність вищевикладеного зводиться до процесів розшарування мови, які призводять до існування паралельно функціонуючих традиційного та сучасного партнерських типів жіночого спілкування.

Узагальнюючи викладений матеріал, доцільно констатувати, що поставлені у роботі завдання виконано – уточнено понятєвий апарат гендерної лінгвістики, схарактеризовано основні категорії та історичний

розвиток напряму, визначено роль гендерно маркованих одиниць у мовленнєвій поведінці жінок, здійснено порівняльний аналіз двох інтерв'ю та виявлено залежність мовних стратегій від соціального статусу. Результати дослідження засвідчують, що жіночий мовленнєвий стиль у сучасному медіапросторі не є монолітним явищем, а постійно трансформується під впливом соціальних запитів. Уперше системно зіставлено мовлення жінки з традиційною роллю матері та жінки, яка реалізує себе у публічній сфері. Виявлена різниця між традиційно-побутовою та рівноправно-партнерською моделями комунікації, з чого випливає те, що мова не лише передає старі стереотипи, а й допомагає створювати нові соціальні образи. Підбиваючи підсумки, результати роботи підтверджують складну взаємодію мови, гендеру та статусу, відкриваючи перспективи для подальшого вивчення процесів зміни жіночого мовлення в умовах мінливого соціокультурного середовища..

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко Ю. Відтворення лексико-граматичних гендерних маркерів при перекладі на українську мову. *Наукові записки Центрально українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки*. 2019. Вип. 175. С. 667–672.

2. Василенко В., Довгополова Г. Гендерно маркована лексика як чинник формування гендерно чутливого середовища на заняттях мовознавчого спрямування у вищій школі. *Сучасні тенденції забезпечення гендерного балансу в умовах євроінтеграції : зб. матеріалів інформ.-просвіт. форуму (м. Кропивницький, 17 берез. 2023 р.)* / Донецьк. держ. ун-т внутр. справ. Кропивницький : ДонДУВС, 2023. С. 264–267.

3. Вихор О. Ф., Рудік І. В. Варіативний характер мовленнєвої поведінки британської жінки. *Записки з романо-германської філології*. 2021. № 2 (47). С. 20–27.

4. Гарбар А. І. Гендерна лінгвістика: передумови становлення і розвиток. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 52. С. 32–35.

5. Гарачковська О. Жанрові особливості інтерв'ю в сучасному інформаційному просторі. *Український інформаційний простір*. 2021. Вип. 1 (7). С. 86–93.

6. Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика / Т. А. Космеда [та ін.]. Харків : Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2014. 470 с.

7. Долинський Є. В. Особливості перекладу гендерно маркованих елементів в англомовній художній прозі. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство) : зб. наук. праць*. Дрогобич, 2022. № 17. С. 35–40.

8. Дорофєєва Н., Кацурін М. Наші стосунки побудовані на коханні, музиці та їжі: перше спільне інтерв'ю. *Answear.ua*. 2026. URL: https://answear.ua/blog/nashi-stosunky-pobudovani-na-kokhanni-muzytsi-ta-yizhi-pershe-spilne-interviu-nadi-dorofieievoi-ta-mishi-katsurina/32085 (дата звернення: 22.02.2026).

9. Казімова Ю. До поняття формату жанру інтерв'ю у журналістиці. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки*. 2018. Вип. 896. С. 59–62.

10. Кікоть М. Ю. Ґендерні особливості мовленнєвої поведінки. *Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації : збірник студ. наук. робіт*. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2015. С. 1.

11. Маслова Ю. П. Особливості розвитку гендерних лінгвістичних досліджень в Україні й закордоном. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. № 57. С. 100–104.

12. Павлюк В. І. З історії розвитку гендерної лінгвістики. *Професійна комунікація: мова і культура : збірник матеріалів III Всеукраїнського науково-практичного вебінару (Житомир, 23 листопада 2016 року)* / МОН України, Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2016. 177 с.

13. Репушевська І. І., Морозова І. Б. Еволюція жіночого мовлення крізь призму гендеру. *Колективна монографія. Інноваційна траєкторія розвитку сучасної філологічної науки в Україні та країнах ЄС*. Wloclawek : Cuiavian University, 2021. С. 32–48.

14. Романенко В. О. До питання історії появи у лінгвістиці термінів гендер, маскулінність, фемінність. *Серія: Мова*. 2015. № 23. С. 79–83.

15. Сірант А. М. Особливості функціювання гендерно маркованої лексики в сучасній жіночій прозі. *The X International Science Conference «Trends and prospects development of science and practice in modern environment» (November 22–24 2021)*. Geneva, Switzerland, 2021. P. 240–241.

16. Харицька С. В. Гендерні мовні маркери у лінгвістиці політичного дискурсу. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. праць*. Київ : Університет «Україна», 2018. Вип. 37. С. 90–94.

17. Чабаненко М. Сучасні тенденції в застосуванні жанру інтерв'ю (на прикладі інтернет-видання «Українська правда»). *Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку*. 2017. № 16. С. 173–177.

18. Чуєшкова О. В. Становлення терміносистеми гендерної лінгвістики. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми української термінології*. 2016. № 842. С. 161–164.

19. Чуєшкова О. В. Термінологія гендерної лінгвістики як система. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми української термінології*. 2018. № 810. С. 81–84.

20. Фокіна О. П'ять синульок на війні: інтерв'ю з мамою 12 дітей, яка чекає з війни п'ятьох синів і чоловіка. *Persha.kr.ua*. 2026. URL: https://persha.kr.ua/news/life/266718-pyatj-synuljok-na-vijni-intervyu-z-mamoyu-12-ditej-yaka-chekaye-z-vijny-pyatjoh-syniv-i-cholovika/ (дата звернення: 22.02.2026).

21. Adhabi E., Anozie C. Literature review for the type of interview in qualitative research. *International Journal of Education*. 2017. P. 86–97.

22. Ahibalova T. M., Karachova D. V., Kalashnyk O. V. Impact of globalizing transformations of gender linguistics in the field of translation and general linguistics. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2023. Т. 34 (73), № 1, ч. 1. С. 238–242.

23. Amatya N. From Patriarchy to Plurality: The Evolution of Gender Representation in Literature. *International Journal of Research and Analytical Reviews (IJRAR)*. 2025. Vol. 12, № 4. P. 879–892. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17304092 (дата звернення: 14.04.2025).

24. Badari A. P., Setyowati A. An analysis of features and functions in women's speech in the talks How United States of Women Summit. *Journal Albion: Journal of English Literature, Language, and Culture*. 2019. Vol. 1, № 2. P. 1–11.

25. Bezrukov A., Bohovyk O. Representation of gender-specific vocabulary through sociocultural transformations of linguistic identity. *Philological Review*. 2022. № 1. P. 18–27.

26. Borba R., Hall K., Hiramoto M. Language and gender. *The International Encyclopedia of Linguistic Anthropology*. 2021. P. 892–912.

27. Burenko T. The influence of gender factor on the speech behavior of communicants. *Головний редактор*. 2023. С. 22–25.

28. Cole G., Eacott M. J., Samuel S. Grammatical gender and linguistic relativity: A systematic review. *Psychonomic Bulletin & Review*. 2019. № 26. DOI: https://doi.org/10.3758/s13423-019-01652-3 (дата звернення: 07.10.2025).

29. Fokkema A., Pollmann M. Mansplaining explained: The role of the better-than-average effect and the interpretation bias in acts and accusations of mansplaining. *Psychology of Language and Communication*. 2024. Т. 28, № 1. С. 586–606.

30. Formanowicz M., Moser F., Sczesny S. Can Gender-Fair Language Reduce Gender Stereotyping and Discrimination? *Frontiers in Psychology*. 2016. № 7 (25). DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00025 (дата звернення: 07.10.2026).

31. Hadzalo A. Analysis of Gender–Marked Units: Statistical Approach. *Computational Linguistics and Intelligent Systems, COLINS, CEUR Workshop Proceedings*. 2020. P. 462–471.

32. Hellinger M., Motschenbacher H. Gender Across Languages: Volume 4. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2015. 432 p.

33. Jaoul-Grammare M. Gendered professions, prestigious professions: When stereotypes condition career choices. *European Journal of Education*. 2024. № 59 (2). URL: https://doi.org/10.1111/ejed.12603 (дата звернення: 04.05.2025).

34. Jakiela P., Ozier O. Gendered language. *Policy Research Working Paper*. 2018. No. 8464. URL: https://doi.org/10.1596/1813-9450-8464 (дата звернення: 04.05.2025).

35. Kramer E. Feminist linguistics and linguistic feminisms. *Mapping Feminist Anthropology in the Twenty-First Century*. 2016. P. 65–83.

36. Kramer R. Grammatical gender: A close look at gender assignment across languages. *Annual Review of Linguistics*. 2020. Vol. 6. P. 45–66.

37. Kraaikamp M. Semantic versus lexical gender: Synchronic and diachronic variation in Germanic gender agreement : PhD thesis. Amsterdam, 2017. 199 p.

38. Lohndal T., Westergaard M. Grammatical gender in American Norwegian heritage language: Stability or attrition? *Frontiers in Psychology*. 2016. № 7. URL: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00344 (дата звернення: 08.05.2025).

39. Petiy N. The notion of gender-marked language units and their classification. *Theoretical and Empirical Scientific Research: Concept and Trends*. 2020. P. 105–106.

40. Sczesny S., Formanowicz M., Moser F. Can Gender-Fair Language Reduce Gender Stereotyping and Discrimination? *Frontiers in Psychology*. 2016. № 7 (25). DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00025 (дата звернення: 10.03.2025).

41. Zimman L. Transgender Language, Transgender Moment: Toward a Trans Linguistics. *The Oxford Handbook of Language and Sexuality*. 2020. URL: https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190212926.013.45 (дата звернення: 04.05.2025).